

ALİ ŞİR NEVÂÎ’NİN ESERLERİNDE HAYVAN KAVRAM ALANINA AİT SÖZ VARLIĞI VE GÜNÜMÜZ ÖZBEKÇESİYLE ORTAKLIKLARI*

*(The Vocabulary of the Animal Conceptual Field in the Works of Alī Shīr Navā’ī and Its
Commonalities with Contemporary Uzbek)*

Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Date Received: 07.10.2025

Kabul Tarihi / Date Accepted: 25.10.2025

Yayın Tarihi / Date Published: 30.10.2025

DOI Numarası / DOI Number: 10.20322/littera.1798877

Ersin KARTLAŞMIŞ

Arş. Gör.

Giresun Üniversitesi

Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

orcid.org/0000-0002-7175-1472

ersinkartlasmis@gmail.com

Makale Bilgisi

Değerlendirme: Bu çalışma çift taraflı kör hakemlik sistemi uygulanarak değerlendirilmiştir.

Etik Beyan: Çalışmanın hazırlanma sürecinde etik ilkelere uyulmuştur.

Etik Kurul Belgesi: Makale için “Etik Kurul Belgesi” gerekmemektedir.

Benzerlik Taraması: “Benzerlik Raporu” İntihal.Net sistemi üzerinden alınarak tarama yapılmıştır.

Telif Hakkı: Çalışmanın hazırlanma sürecinde yazar/yazarlar tarafından “Telif Hakkı Formu” imzalanarak sunulmuştur.
Yazar/yazarlar dergide yayımlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler.

Atf Bilgisi:

Kartlaşmış, E. (2025). Ali Şir Nevâî’nin Eserlerinde Hayvan Kavram Alanına Ait Söz Varlığı ve Günümüz Özbekçesiyle Ortaklıkları. *Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature*, 11(4), ss. 742-761. 10.20322/littera.1798877

Sorumlu Yazar:

Ersin KARTLAŞMIŞ, ersinkartlasmis@gmail.com

* Bu makale, Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı doktora programında hazırlanmakta olan “Ali Şir Nevâî Eserlerinin Söz Varlığı” başlıklı doktora tezinden üretilmiştir.

Özet

Dil, duygu ve düşünceyi insana aktaran bir vasıta olarak insan topluluklarını bir yığın olmaktan kurtarıp aralarında duygu düşünce birliği sağlamaktadır. Dil, kültürü ve milleti bir araya getiren en önemli unsurdur. Söz varlıkları dillerin eşsiz zenginliklerinden biridir. Söz varlığı çalışmaları, maddi ve manevi kültürün ve tarihsel mirasın yalnızca maddi kalıntılar üzerinden değil, aynı zamanda dil aracılığıyla da izini sürme, belgeleme ve arşivleme işlevini üstlenen tamamlayıcı bir araştırma alanıdır. Tarihsel söz varlığı çalışmaları ulusların farklılaşan kültürel alanları, ortaklaşan yaşam döngüleri, deneyimleri ve ortak geçmişleri üzerinde çalışmaya imkân tanımaktadır. Bir dilin belli bir döneminde ortaya çıkan söz varlığı da toplumların kültür seviyeleri hakkında genel bilgiler edinmek için önemli bir kaynaktır.

Çalışmanın ana unsuru olan hayvan ve hayvancılık söz varlığı her toplumun edebiyatında ve kültüründe olduğu gibi Türk kültüründe de vazgeçilmez bir unsur olarak karşımıza çıkar. Konargöçer ve daha sonraları yerleşik hayata geçmiş bir toplum özelliği gösteren Türkler için hayvanlar çok önemli bir yere sahiptir. Türkler, hayvanları giyecek ve yiyecek sağlamak için kullanmanın yanı sıra kimi hayvanları kutsiyet atfederek yüceltmişlerdir. Günümüzde Türk topluluklarında hâlen avlanması yasak ve günah görülen hayvanların bulunması bu durumun örnekleri arasındadır. Bunların dışında hastalıklarına çare, dertlerine yoldaş, kendilerine ata, zamanlarına isim ve öteki dünyada yardımcı olarak da hayvanları kullanmışlardır. Hayvanlar, birçok kültürde olduğu gibi, Türk kültürünün de vazgeçilmez yapı taşlarıdır.

Bu makalede günümüz Özbekçenin öncülü Çağataycadaki hayvan ve hayvancılık kavram alanı Ali Şîr Nevâyî'nin eserlerindeki söz varlığı incelenecek ve günümüz Özbekçesiyle ortaklıkları ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Anahtar Sözcükler: Nevâyî, Özbekçe, söz varlığı.

Abstract

Language, as a means of conveying emotion and thought, saves human communities from being mere crowds and ensures unity of feelings and ideas among them. It is the most important element that brings together culture and nation. Vocabularies are among the unique riches of languages. Vocabulary studies constitute a complementary field of research that undertakes the function of tracing, documenting, and archiving both material and spiritual culture and historical heritage not only through physical remains but also through language itself. Historical vocabulary research makes it possible to study the differentiated cultural spheres, shared life cycles, experiences, and common pasts of nations. The vocabulary that emerges in a particular period of a language is also an important source for obtaining general information about the cultural level of societies.

The main focus of this study, the vocabulary related to animals and animal husbandry, appears as an indispensable element of Turkish culture, as in the literature and culture of every society. For the Turks, who once led a nomadic life and later adopted a settled way of living, animals held a very significant place. The Turks not only used animals to obtain clothing and food but also exalted certain animals by attributing sanctity to them. The fact that, even today, there are animals among Turkic communities that are considered sinful or forbidden to hunt is one of the examples of this situation. In addition, they used animals as cures for illnesses, companions in sorrow, mounts, names for periods of time, and even as helpers in the afterlife. As in many cultures, animals are among the indispensable building blocks of Turkish culture.

This paper examines the vocabulary belonging to the conceptual field of animals and animal husbandry in Chagatay Turkish, the forerunner of modern Uzbek, as reflected in the works of Ali Şîr Navā'î, and aims to reveal its lexical parallels with contemporary Uzbek.

Key Words: Navā'î, Uzbek language, vocabulary.

GİRİŞ

Kavram alanı ya da anlam alanı dilbilim, semantik ve kavram bilimi gibi disiplinlerde kullanılan temel bir terimdir. Bu kavram, belirli bir konu ya da olgu etrafında kümelenen ve aralarında anlam ilişkisi bulunan sözcüklerin oluşturduğu bütünlüğü ifade eder. Bir kuram olarak kavram alanı, 20. yüzyılın başlarında Alman dilbilimci J. Trier tarafından sistemli bir şekilde ortaya konmuştur. Trier, 1931 yılında yayımladığı *Der Deutsche Wortschatz im Sinnbezirk des Verstandes* adlı çalışmasında, sözcüklerin bağımsız birimler olarak değil, anlam ilişkileriyle birbirine bağlanmış bir bütünün parçaları olarak işlediğini ileri sürmüştür. Ona göre her sözcük, zihinde başka sözcükleri çağrıştırır ve bu çağrışım sonucu sözcükler, kavram akrabaları adı verilen ilişkiler ağını oluştururlar. Böylece kavram alanı, bir dilde tek tek sözcüklerden değil, birbirini tamamlayan ve sınırlarını belirleyen sözcük gruplarından meydana gelir. Trier'in yaklaşımı, yalnızca tekil sözcüklerin değil, tüm dil sisteminin bir ağ örgüsü içinde anlaşılması gerektiğini ortaya koymuştur (Aksan 2009: 161-163).

Kavram alanı, dildeki bütünlüğün ve düzenin sağlanmasında da merkezi bir rol oynar. Kavramlar, aralarındaki ilişkiler sayesinde bir ağ veya mozaik gibi yan yana gelir ve her kavram, kendi çevresinde oluşturduğu yakın anlamlı sözcüklerle birlikte bir alt grup meydana getirir. Bu alt gruplar birleşerek daha büyük anlam birliklerine dönüşür. Örneğin, *ışık* kavramı çevresinde *parlaklık*, *aydınlık*, *parıltı*, gibi sözcükler kümelenir; bunların karşısında ise *karanlık*, *gölge*, *matlık* gibi zıt alanlar oluşur. Bu alanlar, kavramların dildeki sınırlarını hem belirginleştirir hem de genişletir (Trier 1969: 1-5).

Kavram alanı kuramı, yalnızca sözcüklerin yan yana gelmesini değil, insan zihninde işleyen kavramsallaştırma sürecini de açıklar. Bir kavram, zihinde başka kavramlarla ilişkilendirilerek belirli bir düzen içinde yerini alır. Bu süreçte hem benzerlikler hem de farklılıklar dikkate alınmaktadır. Kavram, yakın özellikleri sayesinde belirli bir kümeye dâhil olurken, farklılıkları sayesinde de öteki kavramlardan ayrılır. Böylelikle kavram alanları, dilin düzenleyici işlevinin bir sonucu olarak ortaya çıkar. Kavramsallaştırma, özünde tümevarımsal bir eylemdir; yani tekil gözlemlerden ve varlıklardan hareketle, onların ortak özellikleri üzerinden genel kavramlar oluşturulur. Sözlük birimler, doğrudan varlıkların kendisini değil, onların kavramsallaştırılmış hâllerini bildirir; bu birimler nesiller boyunca aktarılan sosyal genellemelerin ürünü olup, dilin toplumsal uzlaşısı boyutunu temsil eder. Kavram alanları bu açıdan bireysel gözlemlerden çok, toplumsal belleğin ve kültürel ortaklıkların düzenlenmiş biçimidir. Bu nedenle dildeki her bir sözcük, yalnızca tek bir varlığı karşılamaz, aynı zamanda bir kavramsal ağa dâhil olur ve o ağın parçası olarak işlev görür (Karaağaç 2022: 532-533).

Türkiye'de kavram alanı çalışmalarının başlangıcı 1960'lı yıllarda Doğan Aksan ile gündeme gelmiş ve bu konu Türkiye Türkolojisinde ilk olarak Doğan Aksan tarafından tanımlanarak ele alınmıştır. Onun çalışmaları, kavram alanı kuramını Türkçe bağlamında uygulamış ve bu yaklaşımı Türk dilbiliminin gündemine taşımıştır. Daha sonra bu yöntem, hem dilbilim hem de halkbilimi/edebiyat incelemelerinde (Örneğin; atasözleri, deyimler, renkler, akrabalık sistemi üzerine) uygulanmıştır.

1970'lerden itibaren anlambilim/semantik konusunda temel metinlerin Türkçeye aktarımı, konunun akademide teorik olarak öğretilmesini sağlamıştır. Daha sonrasında Pierre Guiraud'nun *La Sémantique* kitabının Türkçeye kazandırılması ve anlambilim ders kitapları, semantik alan çalışmalarının lisans ve yüksek lisans eğitimine girmesinde etkili olmuştur. Berke Vardar'ın çeviri/derlemeleri bu yaygınlaşmada büyük rol oynamıştır. Bu dönemde Türkiye Türkolojisinde hem kuramsal girişler hem de örnek uygulamalar (renk, akrabalık gibi klasik alanlarda) artmaya başlamıştır. 1980'lerden itibaren kavram alanı yaklaşımı yalnızca genel anlambilim derslerinde değil, tarihî metin çözümlemeleri, sözvarlığı tarihi ve sözlükbilim çalışmaları içinde de uygulanmaya başlanmıştır. Köktürkçe, Eski Uyurca, Orta Türkçe, Eski Anadolu Türkçesi gibi tarihî kaynaklarda belirli kavram alanlarının tarihî gelişimi ve alan içi dağılımları incelenerek; bu tür tarihî-kronolojik uygulamalar Türkologlar arasında artış göstermeye başlamıştır.

Bu çalışmada, Ali Şîr Nevâyî'nin eserlerinde yer alan hayvan adları esas alınmış ve bu adların çağdaş Özbekçedeki karşılıkları incelenmiştir. Türk yazı dilleri arasında en geniş konuşur kitlesine sahip yazı dillerinden biri olan Özbekçe ile Klasik Çağatay yazı dilinin kurucusu olarak kabul edilen Ali Şîr Nevâyî'nin eserleri bağlamında, hayvan adlarının hangi durumlarda ortak biçimde kullanıldığı veya hangi durumlarda farklılaştığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu inceleme sonucunda, hayvan kavram alanına ait söz varlığında ne tür değişimleri ya da ortaklıklar olduğu da ortaya konulacaktır.

Özbekçede yer alan hayvan adlarının tespiti için Madvaliev'in redaktörlüğünde hazırlanan *O'zbek Tilining İzohli Lug'ati I-II-III-IV-V* ve Baydemir ile Ildırı tarafından hazırlanmış olan *Büyük Özbekçe-Türkçe Sözlük* adlı eserlerden faydalanılmıştır. *Büyük Özbekçe-Türkçe Sözlük* (Baydemir ve Ildırı, 2025) adlı eserde yer alan bazı harfler Türk dünyası ortak Latin alfabesi temelinde hazırlandığı için bu harfler Özbek Türklerinin kullanmış olduğu mevcut Özbek Latin alfabesini yansıtmamaktadır. Bu çalışmada bahsi geçen harfler Özbek Latin alfabesi esasına göre yeniden düzenlenip; *Büyük Özbekçe Türkçe Sözlük*'te kullanılan /ō/, /ğ/, /ş/, /ç/ harfleri yerine sırasıyla Özbek Latin alfabesinde yer alan /o'/, /g'/, /sh/, /ch/ harflerinin kullanımı tercih edilmiştir.

Ali Şîr Nevâyî'nin eserlerinde yer alan hayvan adlarının tespiti için E. İ. Fozilov'un redaktörlüğünde 1983-1985 yılları arasında hazırlanan 4 ciltlik *Alisher Navoiy Asarlari Tilining İzohli Lug'ati I-II-III-IV* adlı eserden faydalanılmıştır. Bu çalışmada, Ali Şîr Nevâyî'nin eserlerinin söz varlığında tespit edilen hayvan kavram alanına ait adlandırmaların alt başlıkları şu şekildedir:

1. Ali Şîr Nevâyî'nin Eserlerinde Hayvan Kavram Alanına Ait Söz Varlığı ve Günümüz Özbekçesiyle Ortaklıkları

1.1. Hayvan Türleriyle İlgili Söz Varlığı

1.1.1. Kuşlarla İlgili Söz Varlığı

1.1.2. Memeli Hayvanlarla İlgili Söz Varlığı

- 1.1.2.1. Büyükbaş Hayvanlarla İlgili Söz Varlığı
- 1.1.2.2. Küçükbaş Hayvanlarla İlgili Söz Varlığı
- 1.1.2.3. Binek, Yük Hayvanlarıyla İlgili Söz Varlığı
- 1.1.2.4. Vahşi, Yabani Hayvanlarla İlgili Söz Varlığı
- 1.1.2.5. Evcil Hayvanlarla İlgili Söz Varlığı
- 1.1.3. Kemirgen Hayvanlarla İlgili Söz Varlığı
- 1.1.4. Kumes Hayvanlarıyla İlgili Söz Varlığı
- 1.1.5. Böcek, Örümceklerle İlgili Söz Varlığı
- 1.1.6. Sürüngen Hayvanlarla İlgili Söz Varlığı
- 1.1.7. Suda Yaşayan Hayvanlarla İlgili Söz Varlığı
- 1.2. Hayvan Anatomisiyle İlgili Söz Varlığı
- 1.3. Hayvan Eşyalarıyla İlgili Söz Varlığı
- 1.4. Hayvanların Yaşam Alanlarıyla İlgili Söz Varlığı
- 1.5. Hayvan Beslenmesiyle İlgili Söz Varlığı
- 1.6. Hayvanlarla İlgili Diğer Söz Varlığı

Bu çalışmada hayvan kavram alanını oluşturan tematik başlıklar altında ve yukarıda anılan kaynaklar çerçevesinde, Ali Şîr Nevâyî'nin eserlerinde yer alan hayvan kavram alanına ait söz varlığı ile bunların günümüz Özbekçesinde ortak biçimde bulunan karşılıkları şu şekilde tespit edilmiştir:

1. Ali Şîr Nevâyî'nin Eserlerinde Hayvan Kavram Alanına Ait Söz Varlığı ve Günümüz Özbekçesiyle Ortaklıkları

1.1. Hayvan Türleriyle İlgili Söz Varlığı

1.1.1. Kuşlarla İlgili Söz Varlığı

Ali Şîr Nevâyî'nin Eserleri	Özbekçe
' andeflîb (اندلیب) (Ar.): bülbül (ANATİL I, 94)	andalib (andälib): bülbül (O'TİL I, 84)
' uqâb (عقاب) (Ar.): kartal (ANATİL III, 306)	Ø
baykuş (بايقوش): baykuş (ANATİL I, 310)	boyqush (bâyquş): baykuş (O'TİL I, 304)
bâz (باز) (F.): yırtıcı kuş, doğan (ANATİL I, 306)	boz (bâz): yırtıcı kuş, doğan (O'TİL I, 297)
bûm (بوم) (F.): baykuş (ANATİL I, 334)	Ø
bülbül (بلبل) (Ar.): bülbül (ANATİL I, 331)	bulbul (bülbül): bülbül (O'TİL I, 369)
bürgüt (بورگوت): kartal, av kuşu (ANATİL I, 335)	burgut (bürgüt): kartal, avcı kuş (O'TİL I, 376)
cenâh tayr (جناح طير) (Ar.): kuş, uçan kanatlı hayvanlar (ANATİL I, 578)	Ø

cerre bāz (جرّہ باز): kuş adı (ANATİL I, 567)	Ø
çekāvek (چکاوک) (F.): tarla kuşu (ANATİL III, 448)	Ø
çerge (چرگه) (Moğ.): sürü, kuş sürüsü (ANATİL III, 451)	Ø
çubçuk / çupçuk (چوبچوق / چوبچوق): serçe (ANATİL III, 481)	chumchuq (çumçuq) : serçe (O'TİL IV, 516)
çuğz (چغز) (F.): baykuş (ANATİL III, 483)	chug'z (çuğz) : baykuş (O'TİL IV, 519)
çumçuk (چومچوق): serçe (ANATİL III, 482)	chumchuq (çumçuq) : serçe (O'TİL IV, 516)
dürrāc (درّاج) (Ar.): sülün kuşu; bildircin (ANATİL I, 518)	Ø
ebābīl (ابابیل) (Ar.): uzun kanatları olan dağ kuşu; ebabil (ANATİL I, 24)	Ø
fāhte (فاخته) (Ar.): güzel öten bir kuş, kumru (ANATİL III, 357)	foxta (fāhtā) : boynunda siyah halkası bulunan, güvercinden biraz küçük, kül rengi çöl kuşu; serçe, tarla kuşu (O'TİL IV, 363)
haffāş (خفاش) (Ar.): yarasa (ANATİL III, 388)	Ø
hamāme (حمامه) (Ar.): güvercin (ANATİL IV, 153)	Ø
hezār (هزار) (F.): bülbül (ANATİL IV, 137)	Ø
hezār-destān (هزاردستان) (F.): bülbül (ANATİL IV, 137)	Ø
hūdhūd (هدهد) (Ar.): çavuş kuşu, ibibik (ANATİL IV, 196)	hudhud (hūdhūd) : ibibik (O'TİL V, 556)
kaçır (قاجير) (F.): akbaba (ANATİL IV, 69)	Ø
karçıgay (قرچیغای) (Moğ.): doğan, bir tür kuş (ANATİL IV, 37)	qarchig'ay (qarçıgay) : çakırdoğan (kanca gibi kıvrık gagalı, tırnakları uzun ve keskin, avcılıkta kullanılan yırtıcı kuş) (O'TİL V, 253)
kargā (قراغه) (F.): karga (ANATİL IV, 37)	qarg'a (qarğa) : karga (O'TİL V, 255)
kebk (کبک) (F.): keklık (ANATİL II, 86)	kabk (kābk) : keklık (O'TİL II, 289)
kebüter (کبوتر) (F.): güvercin (ANATİL II, 87)	kabutar (kābüter) : güvercin, kumru (O'TİL II, 289)
kerkes (کرکس) (Ar.): leş ile beslenen yırtıcı kuş, akbaba (ANATİL II, 98)	Ø
kotan (قوتان) (Moğ.): leylek benzeri bir kuş (ANATİL IV, 92)	qo'ton (qotān) : leyleksiler takımının balıkçılar familyasına mensup, tüyleri mavi, boynu ve gagası uzun, balık, kurbağa ve diğer küçük hayvanlarla beslenen yırtıcı kuş (O'TİL V, 417)
kūf (کوف) (F.): baykuş (ANATİL II, 141)	Ø
kuş (قوش) (F.): kuş (ANATİL IV, 85)	qush (quş) : kuş (O'TİL V, 394)
kuzğun (قوزغون) (F.): kuzgun (ANATİL IV, 75)	quzg'un (quzğun) : kuzgun (O'TİL V, 365)
külāğ / kelāğ (کلاغ) (F.): karga (ANATİL II, 137)	Ø
küykenek (کویکنک) (F.): bozdoğan kuşu (ANATİL II, 134)	kuyka (küyke) : doğangiller familyasına ait yırtıcı kuş (O'TİL II, 423)
laçin (لاچین) (F.): doğan, şahin (ANATİL II, 180)	lochin (lâçin) : şahin (O'TİL II, 510)
murğ (مرغ) (F.): kuş (ANATİL II, 365)	murg' (murğ) : kuş (O'TİL II, 647)
nesr (نسر) (Ar.): kartal, akbaba (ANATİL II, 436)	Ø
nuṭṭçı (نطقچی) (Moğ.): oldukça küçük olan bir kuş (ANATİL II, 492)	Ø
perrende (پرندہ) (F.): kuş, uçan kanatlı hayvanlar (ANATİL II, 566)	parranda (pārrändä) : kuş, uçan kanatlı hayvanlar (O'TİL III, 228)
saķızğan (ساقیزغان) (F.): saksagan (ANATİL III, 109)	Ø
sār (سار) (F.): sığircık (ANATİL III, 105)	sor (sār) : yırtıcı kuş; şahin (O'TİL III, 554)

sunğur (سنغر): laçın, şahin, bozdoğan (ANATİL III, 126)	Ø
şāhbāz (شاهباز) (F.): doğan kuşu, yırtıcı kuş, laçın, bozdoğan (ANATİL III, 544)	Ø
şāhîn (شاهین) (F.): şahin (ANATİL III, 546)	Ø
şārek / šārik (شارك): sığırcık kuşu (ANATİL III, 539)	Ø
şebāvīz (شب اویز) (F.): baykuş cinsinden bir kuş; ishak kuşu (ANATİL III, 488)	Ø
şehbāz (شهbaz) (F.): doğan kuşu, yırtıcı kuş, laçın, bozdoğan (ANATİL III, 514)	shahboz (şehbāz) : sungur, doğan (O'TİL III, 554)
şepper / šepper / šeppererek (شپر / شپره / شپرک) (F.): yarasa (ANATİL III, 500)	Ø
şunğar (شنغار): kuş adı; şahin, doğan (ANATİL III, 550)	shunqor (şunqār) : aksungur, doğan (O'TİL V, 9)
şütür-mürğ (شتر مرغ) (F.): deve kuşu (ANATİL III, 551)	Ø
ṭāvūs (طاووس) (Ar.): tavus kuşu (ANATİL III, 238)	tovus (ṭāvus) : tavus kuşu (O'TİL IV, 130)
ṭāyir (طایر) (Ar.): kuş (ANATİL III, 240)	Ø
ṭayr (طیر) (Ar.): kuş (ANATİL III, 165)	Ø
tezerv (تنرو) (F.): sülün (ANATİL III, 163)	Ø
torğay (تورغای): öten, ötücü bir kuş (ANATİL III, 270)	to'rg'ay (torğay) : tarla kuşu, çayır kuşu (O'TİL IV, 246)
turna (تورنا): turna (ANATİL III, 259)	turna (turna) : turna (O'TİL IV, 200)
ṭūtek (طوطک) (F.): papağan (ANATİL III, 271)	
ṭūṭī (طوطی) (F.): papağan (ANATİL III, 271)	tuti (tuti) : papağan (ÖTSz, 1131)
ṭuyūr (طیور) (Ar.): kuşlar (ANATİL III, 265)	Ø
zāğ (زاغ) (F.): karga (ANATİL I, 647)	zog' (zâğ) : karga (O'TİL II, 161)
zeğan (زغن) (F.): kuzgun, çaylak (ANATİL I, 628)	

1.1.2. Memeli Hayvanlarla İlgili Söz Varlığı

1.1.2.1. Büyükbaş Hayvanlarla İlgili Söz Varlığı

Ali Şîr Nevâyî'nin Eserleri	Özbekçe
uy (اوی): öküz; sığır (ANATİL III, 281)	Ø
gāv (گاو) (F.): öküz (ANATİL I, 405)	gov (gāv) : öküz, sığır (O'TİL I, 508)
gevezn (گوزن) (F.): dağ ineği, yabani sığır (ANATİL I, 386)	Ø
gūsāle (گوساله) (F.): buzağı, dana (ANATİL I, 433)	Ø
çerrende (چرنده) (F.): mal, otlatılan hayvan, çiftlik hayvanları (ANATİL III, 452)	Ø

1.1.2.2. Küçükbaş Hayvanlarla İlgili Söz Varlığı

Ali Şîr Nevâyî'nin Eserleri	Özbekçe
koy (قوی): koyun (ANATİL IV, 87)	qo'y (qoy) : koyun (O'TİL V, 398)
ğanem (غنم) (Ar.): koyun, koyunlar (ANATİL IV, 105)	Ø
kozi (قوزی): kuzu (ANATİL IV, 86)	qo'zi (qozi) : kuzu (O'TİL V, 396)
sağın (ساعین): verimli koyun, sütü koyun (ANATİL III, 111)	sog'in (sâğın) : süt veren, sağılan (ÖTSz, 959)

1.1.2.3. Binek, Yük Hayvanlarıyla İlgili Söz Varlığı

Ali Şîr Nevâyî'nin Eserleri	Özbekçe
sütür (ستور) (F.): binek ve yük hayvanı (at, deve gibi) (ANATİL III, 133)	Ø
ulağ (اولاغ): yük taşıyan hayvan (at, deve vb.) (ANATİL III, 285)	Ø
mevâşî (مواشى) (Ar.): hayvanlar, yük taşıyan hayvanlar (ANATİL II, 191)	Ø
merkeb (مركب) (Ar.): binek; taşıma için binilen hayvan (at, deve, eşek gibi hayvanlar) (ANATİL II, 236)	Ø
heyûn (حيون) (Ar.): at veya deve (ANATİL IV, 170)	Ø
har (خر) (F.): eşek (ANATİL III, 379)	xar (xar) : eşek (ÖTSz, 392)
haçır (خچير): katır (ANATİL III, 388)	xachir (xaçır) : katır (O'TİL IV, 393)
nâka (ناقه) (Ar.): dişi deve (ANATİL II, 486)	
tive (تيوه) (Ar.): deve (ANATİL III, 219)	teva (tevâ) : deve (O'TİL IV, 45)
râhile (راحله) (Ar.): yük hayvanı, yük devesi (ANATİL II, 632)	rohila (râhilâ) : binek hayvanı, yük hayvanı (ÖTSz, 905)
cemâze / cemmâze (جمازه) (Ar.): hızlı deve, süratle hareket eden deve (ANATİL I, 561)	Ø
cemel (جمل) (Ar.): erkek deve (ANATİL I, 560)	Ø
buğra / buğrı (بوغرا / بوغرى) (F.): iki hörgüçlü deve (ANATİL I, 343)	bug'ro (buğrâ) : iki hörgüçlü erkek deve (O'TİL I, 394)
buhtî (بختى) (Ar.): iki hörgüçlü deve (ANATİL I, 341)	Ø
kürre (كره) (F.): sığa, tay; deve yavrusu (ANATİL II, 140)	kurra (kürre) : sığa (O'TİL II, 435)
bota (بوته) (F.): deve yavrusu; yavru (ANATİL I, 347)	bo'ta (bota) : deve yavrusu (O'TİL I, 420)
eblaq (البلق) (Ar.): karışık renkli alaca at (ANATİL I, 23)	ablaq (äblaq) : alaca at; siyah benekli at (O'TİL I, 27)
ebreş (ابرش) (Ar.): alaca at, benekli at (ANATİL I, 25)	abrash (äbrâş) : alaca at; siyah benekli at (O'TİL I, 28)
edhem (ادهم) (Ar.): karayağız at (ANATİL I, 45)	Ø
argumaq (ارغماق): bir tür at; koşu atı; soylu, hızlı ve çevik at (ANATİL I, 120)	arg'umoq (argumâq) : soylu at, hızlı at (O'TİL I, 103)
eşheb (اشهب) (Ar.): boz donlu at, kır at (ANATİL I, 159)	Ø
bād-peymā(y) (بادپيمای) (F.): hızlı, rüzgar gibi hızlı, hızlı koşan (at hakkında) (ANATİL I, 305)	Ø
bād-pā (بادپا) (F.): rüzgar gibi hızlı, hızlı koşan (at hakkında) (ANATİL I, 305)	bodpo (bādpā) : hızlı koşan, çevik (at, deve hakkında) (O'TİL I, 295)
bāre (باره) (F.): at (ANATİL I, 313)	Ø
donan (دونان): dört yaşındaki at (ANATİL I, 521)	Ø
yil (ييل): süratli, hızlı at (ANATİL I, 523)	yel (yel) : yel, rüzgar (ÖTSz, 1192)
yabu (يابو): at türlerinden biri, beygir, yük atı (ANATİL I, 529)	yobi (yâbi) : soylu olmayan at, sıradan at; yük hayvanı (ÖTSz, 1202)
yam atı (يام اتى) (Moğ.): posta atı, ulak atı (ANATİL I, 536)	Ø
cerde (جرده) (F.): doru at (ANATİL I, 566)	Ø
ilkı (يلقى): at, yıldı, at sürüsü (ANATİL II, 32)	yilqi (yılqı) : at sürüsü, yıldı (ÖTSz, 1201)

kümeýt (كميت) (Ar.): doru at (ANATİL II, 137)	Ø
at (ات): at (ANATİL II, 533)	ot (ât) : at (O'TİL III, 350)
semend (سمند) (F.): rengi sarı ve kuyruğu siyah olan at; güzel at, küheylan, savaş atı, Orta Asya'ya ait koşu atı cinsi (ANATİL III, 34)	Ø
rahş (رخشن) (F.): hızlı at, küheylan (ANATİL II, 610)	Ø
tevsen (توسن) (F.): hızlı koşu atı (ANATİL III, 156)	Ø
tubuçaq (توبوچاق): hızlı koşan at (ANATİL III, 250)	Ø
tatu (تاتو): midilli, tay (ANATİL III, 247)	Ø
tulan (تولان) (Moğ.): beş yaşındaki at (ANATİL III, 254)	Ø
feres (فرس) (Ar.): at, beygir (ANATİL III, 320)	Ø
hing (خنگ) (F.): boz at, kır at (ANATİL III, 396)	Ø
çırğa (چیرغا): altı yaşındaki at (ANATİL III, 470)	Ø
şeb-dîz (شیدیز) (F.): kara yağız at (ANATİL III, 486)	Ø
ğonan (غنن) (Moğ.): iki yaşındaki at (ANATİL IV, 122)	Ø
cenîbet (جنیبت) (Ar.): padişahlar sefere çıktıkları zaman tedbir amaçlı fazladan yanında getirdikleri at; yedek at (ANATİL I, 564)	Ø
yortaq / yortag (يورتاق / يورتاغ): tırıs giden at (ANATİL II, 84)	yo'rtoq (yortâq) : tırıs giden at (O'TİL II, 282)
cihân-peymâ (جهان پيما) (F.): hızlı, süratli at (ANATİL I, 572)	Ø
tekâver (تكاور) (Ar.): yorga yürüyüşlü at (ANATİL III, 168)	takavor (tākāvār) : çevik, atılgan (ÖTSz, 1032)
yekrân (يكران) (F.): yelesi ve kuyruğu beyaz, gövdesi kızıl renkli olan at; hızlı koşan at (ANATİL III, 590)	Ø

1.1.2.4. Vahşi, Yabani Hayvanlarla İlgili Söz Varlığı

Ali Şîr Nevâyî'nin Eserleri	Özbekçe
vuhûş (وحوش) (Ar.): vahşi, yabani, yırtıcı hayvanlar (ANATİL I, 385)	Ø
deştî (دشتی) (F.): çöl hayvanları (ANATİL I, 472)	Ø
sibâ' (سباع) (Ar.): yırtıcı hayvanlar (ANATİL III, 72)	Ø
sebu' (سبع) (Ar.): vahşi, yırtıcı hayvan (ANATİL III, 16)	Ø
derrân (دَرَّان) (F.): yırtıcı hayvan (ANATİL I, 462)	darranda (därrändä) : memeli vahşi hayvanlar (O'TİL I, 568)
ayığ (اييغ / اييغ) (F.): ayı (ANATİL I, 64; ANATİL II, 512)	ayıq (ayıq) : ayı (O'TİL I, 53)
kaplan (قاپلان): kaplan (ANATİL IV, 65)	qoplon (qâplân) : kaplan (ÖTSz, 609)
şîr (شير) (F.): aslan (ANATİL III, 519)	sher (şer) : aslan (ÖTSz, 1005)
ğazanfer (غضنفر) (Ar.): aslan (ANATİL IV, 97)	Ø
hizebr / hizber (هزبر) (Ar.): aslan (ANATİL IV, 176)	Ø
arслан (ارسلان): aslan (ANATİL I, 116)	arslon (arslân) : aslan (O'TİL I, 100)
esed (اسد) (Ar.): aslan (ANATİL I, 120)	asad (äsäd) : aslan (O'TİL I, 104)
ded (دد) (F.): yırtıcı, yabani hayvan; kaplan, aslan (ANATİL I, 442)	Ø

peleng (پلنگ) (F.): yırtıcı hayvan; kaplan (ANATİL II, 556)	palang (pālāng): kaplan (O'TİL III, 207)
bebr (ببر) (F.): yırtıcı, vahşi hayvan; çöl kaplanı (ANATİL I, 184)	Ø
bars (بارس / برس) (F.): kaplan (ANATİL I, 221)	bars (bars) : kaplan (O'TİL I, 172)
böri (بورى): kurt (ANATİL I, 346)	bo'ri (böri) : kurt (O'TİL I, 416)
şekāl / şegāl (شغال / شغال) (F.): çakal, yabani kurt (ANATİL III, 512)	shaqal (şaqal) : çakal (ÖTSz, 997)
rübāh (رويه) (F.): tilki (ANATİL II, 640)	Ø
tülkü (تولكو): tilki (ANATİL III, 254)	tulki (tülki) : tilki (O'TİL I, 186)
tonğuz (تونغوز): domuz (ANATİL III, 269)	to'ng'iz (tonğız) : domuz, yaban domuzu (O'TİL IV, 240)
hük (خوك) (F.): domuz (ANATİL III, 428)	xuk (xuk) : domuz (O'TİL IV, 422)
çörpe (چورپه): domuz yavrusu (ANATİL III, 485)	Ø
qaban (قaban / قبان) (Moğ.): yaban domuzu, yaban domuzunun erkeği (ANATİL IV, 58)	qobon (qābān) : yaban domuzu, erkek domuz (ÖTSz, 601)
bicin (بيجن): maymun (ANATİL I, 289)	Ø
meymūn (ميمون) (Ar.): maymun (ANATİL II, 212)	maymun (mäymun) : maymun (O'TİL II, 529)
nesnās (نسناس) (Ar.): maymun (ANATİL II, 436)	Ø
buğu (بوغو): geyik (ANATİL I, 343)	bug'u (buğu) : geyik (ÖTSz, 177)
ceyrān (جيران) (F.): ceylan, karaca, geyik (ANATİL I, 558)	jayron (cāyrān) : ceylan, geyik (O'TİL II, 66)
kiyik (كبيك): geyik (ANATİL II, 113)	kiyik (kiyik) : geyik (O'TİL II, 364)
maral (مرل) (Moğ.): dişi geyik (ANATİL II, 232)	maral (maral) : geyik (O'TİL II, 541)
āhū (اهو) (F.): ceylan (ANATİL II, 549)	ohu (āhu) : ceylan (ÖTSz, 771)
suykūn (سويقون): geyik, karaca (ANATİL III, 120)	Ø
kılçakçı (قيلچاقچى): dişi geyik, karaca (ANATİL IV, 52)	Ø
gazāle (غزاله) (Ar.): dişi geyik yavrusu (ANATİL IV, 97)	Ø
naḥcīr (نخجير) (F.): geyik, ceylan (ANATİL II, 441)	Ø
gazāl (غزال) (Ar.): ceylan, ahu (ANATİL IV, 97)	g'azol (gāzāl) : ceylan, ahu (O'TİL V, 428)
kırğavul (قيرغاول): sülün, yabani tavuk (ANATİL IV, 55)	qırğ'ovul (qırğāvul) : sülün, yabani tavuk (ÖTSz, 590)
kulan (قولان): yaban eşeği (ANATİL IV, 78)	qulon (qulān) : yaban eşeği (ÖTSz, 633)
gūr (گور) (F.): yaban eşeği, kulun (ANATİL I, 433)	Ø
gürdev (گوردو) (F.): hızlı koşan yaban eşeği (ANATİL I, 433)	Ø
lāşe (لاشه) (F.): yabani eşek, at (ANATİL II, 180)	Ø
hargūş (خرگوش) (F.): yabani tavşan (ANATİL III, 379)	xargo's (xargoş) : tavşan (ÖTSz, 392)
öçkü (اوچكو): keçi; dağ keçisi (ANATİL III, 619)	echki (eçki) : keçi (ÖTSz, 283)
cedy (جدى) (Ar.): dağ keçisi, oğlak (ANATİL I, 556)	jad(i)y (cād(i)y) : oğlak burcu (O'TİL II, 64)
tekke (تکه): teke, dağ keçisi (ANATİL III, 167)	taka (tākā) : teke, erkek keçi (O'TİL III, 643)
zürrafe (زرافه) (Ar.): zürafa (ANATİL I, 653)	Ø
pīl (پيل) (F.): fil (ANATİL II, 572)	Ø
pīl-beççe (پيل بچه) (F.): fil yavrusu (ANATİL II, 573)	Ø
fil (فيل) (Ar.): fil (ANATİL III, 344)	fil (fil) : fil (ÖTSz, 318)
hār-pušt (خارپشت) (F.): kirpi, oklu kirpi (ANATİL III, 417)	Ø

1.1.2.5. Evcil Hayvanlarla İlgili Söz Varlığı

Ali Şîr Nevâyî'nin Eserleri	Özbekçe
ferās (فراس) (Ar.): ev hayvanları (ANATİL III, 326)	Ø
it (ایت): it, köpek (ANATİL II, 59)	it (it) : it, köpek (O'TİL II, 240)
küçükük (کوچوک): köpek yavrusu (ANATİL II, 142)	kuchuk (küçükük) : yavru köpek, enik (O'TİL II, 442)
müşük (موشوک) (F.): kedi (ANATİL II, 399)	mushuk (müşük) : kedi (O'TİL II, 660)

1.1.3. Kemirgen Hayvanlarla İlgili Söz Varlığı

Ali Şîr Nevâyî'nin Eserleri	Özbekçe
as (أس): as, kakım denilen hayvan (ANATİL II, 528)	Ø
kākım / kākūm (قاقوم / قاقوم) (Ar.): kakım; beyaz ve yumuşak tüylü bir hayvan (ANATİL IV, 71)	Ø
semūr (سمور) (Ar.): kunduz, samur (ANATİL III, 37)	samur (sämür) : samur (O'TİL III, 436)
kunduz (قوندوز): kunduz (derisi değerli bir hayvan) (ANATİL IV, 79)	qunduz (qunduz) : kunduz (ÖTSz, 634)
kiş (کش): bir kunduz türü (ANATİL II, 120)	kish (kiş) : samur (ÖTSz, 512)
tiyin (تیین): sincap (ANATİL III, 225)	tiyin (tiyin) : sincap (ÖTSz, 1083)
sencāb / sincāb (سنجاب) (F.): sincap (ANATİL III, 40)	Ø
tavuşkan (تاووشقان): tavşan (ANATİL III, 238)	tovushqon (tâvuşqân) : tavşan (O'TİL IV, 131)
sıçkan (سیچقان): sıçan, fare (ANATİL III, 91)	sichqon (sıçqan) : sıçan, fare (ÖTSz, 941)

1.1.4. Kümes Hayvanlarıyla İlgili Söz Varlığı

Ali Şîr Nevâyî'nin Eserleri	Özbekçe
alapaka (اله پكه): bir ördek türü (ANATİL I, 77)	Ø
aldaldağa (الدلدغه): bir ördek türü (ANATİL I, 78)	Ø
baṭ (بط) (Ar.): ördek (ANATİL I, 228)	Ø
borçın (بورچین) (Moğ.): dişi ördek (ANATİL I, 347)	Ø
ilbasun (ايلباسون) (Moğ.): ördek (ANATİL II, 25)	Ø
murğābī (مرغابی) (Ar.): ördek (ANATİL II, 365)	Ø
almabaş (المه باش): bir ördek türü (ANATİL II, 517)	olmabosh (âlmabâş) : Macar ördeği (ÖTSz, 784)
suḡtur (سوقتور) (Moğ.): bir ördek türü (ANATİL III, 135)	Ø
sona (سونه) (Moğ.): erkek ördek (ANATİL III, 140)	sona (sânâ) : erkek ördek (ÖTSz, 964)
timür kanat (تیمورقنات): bir çeşit ördek türü (ANATİL III, 222)	Ø
çaḡır kanat (چاقرقنات): bir çeşit ördek (ANATİL III, 480)	Ø
ördek (اورداك): ördek (ANATİL III, 611)	o'rdak (ördäk) : ördek (O'TİL V, 163)
irke (ايركه): bir ördek türü (ANATİL III, 567)	Ø
mākiyān (ماكيان) (F.): kümes hayvanları; tavuk (ANATİL II, 314)	Ø
tavug (تاووغ): tavuk (ANATİL III, 238)	tovuq (tâvuq) : tavuk (ÖTSz, 1099)

hurūs (خروس) (F.): horoz (ANATİL III, 435)	Ø
cüce (جوجه) (F.): civciv (ANATİL I, 602)	jo'ja (cocä) : civciv (ÖTSz, 476)

1.1.5. Böcek, Örümcekle İlgili Söz Varlığı

Ali Şîr Nevâyî'nin Eserleri	Özbekçe
'aḳreb (عقرب) (Ar.): akrep (ANATİL I, 166)	aqrab (aqrāb) : akrep (ÖTSz, 50)
'ankebūt (عنكبوت) (Ar.): örümcek (ANATİL I, 101)	Ø
arı (اری): arı, bal arısı, eşek arısı (ANATİL I, 111)	ari (arı) : arı (ÖTSz, 67)
çayan (چيان): zehirli bir böcek türü, çıyan (ANATİL III, 447)	chayon (çayân) : çıyan (ÖTSz, 201)
çibin (چيبن): sinek (ANATİL III, 465)	chibin (çibin) : sivrisinek, sinek (ÖTSz, 205)
çigürtke / çüvürtke / çügürtke / çögürtke (چيگورتنکه / چوگورتنکه / چوگورتنکه / چوگورتنکه): çekirge (ANATİL II, 459)	chigirtka (çigirtkā) : çekirge (ÖTSz, 205)
gezende (گزنده) (F.): ısırın, sokan (arı, çıyan, vb.) (ANATİL I, 391)	gazanda (gāzāndā) : arı, yılan, akrep gibi sokan hayvanların genel adı (ÖTSz, 334)
haşerāt (حشرات) (Ar.): haşereler, böcekler (ANATİL IV, 169)	hasharot (haşārāt) : haşere, böcek (ÖTSz, 368)
keliz (کليز) (F.): bal arısı (ANATİL II, 92)	Ø
ḳoṅguz (قونگوز): böcek, haşere, bir tür siyah böcek (ANATİL IV, 90)	qo'ng'iz (qoṅgiz) : böcek (O'TİL V, 410)
ḳurt (قورت): kurt, böcek (ANATİL IV, 81)	qurt (qurt) : kurt, böcek (O'TİL V, 384)
meges (مگس) (F.): sinek (ANATİL II, 194)	Ø
melaḥ (ملخ) (F.): çekirge (ANATİL II, 217)	malax (mālx) : çekirge (ÖTSz, 668)
mür (مور) (F.): karınca (ANATİL II, 413)	Ø
örgemçi (اورگمچی): örümcek (ANATİL III, 611)	o'rgamchi (örgāmçi) : örümcek (ÖTSz, 827)
peşşe (پشه) (F.): sivrisinek (ANATİL II, 569)	pashsha (pāššā) : sinek (ÖTSz, 855)
siñek (سينگك) (F.): sinek (ANATİL III, 81)	Ø
zenbūr (زنبور) (F.): arı (ANATİL I, 617)	Ø
zubāb (ذباب) (Ar.): sinek (ANATİL I, 649)	Ø

1.1.6. Sürünge Hayvanlarla İlgili Söz Varlığı

Ali Şîr Nevâyî'nin Eserleri	Özbekçe
būḳalemūn (بوقلمون) (F.): bukalemun (ANATİL I, 343)	buqalamun (buqalāmun) : bukalemun (ÖTSz, 178)
ef'ā / ef'ī (افعا / افعى) (Ar.): yılan, zehirli yılan, engerek yılanı (ANATİL I, 144)	Ø
gürze (گوزه) (F.): çok zehirli olan benekli yılan (ANATİL I, 427)	Ø
keşef (كشفي) (F.): kaplumbağa (ANATİL II, 103)	Ø
ḳurbaḳa (قورباقه) (F.): kurbağa (ANATİL IV, 79)	qurbaqa (qurbaqa) : kurbağa (ÖTSz, 634)
mār (مار) (F.): yılan (ANATİL II, 317)	mor (mār) : yılan (O'TİL II, 615)
oḳ yılan (اوق ييلان): bir yılan türü; engerek yılanı (ANATİL III, 620)	oq ilon (āq ilān) : bir yılan türü
yılan (ييلان) (F.): yılan (ANATİL II, 78)	ilon (ilān) : yılan (ÖTSz, 430)

zafâdi (ضفادع) (Ar.): kurbağalar (ANATİL I, 626)	Ø
--	---

1.1.7. Suda Yaşayan Hayvanlarla İlgili Söz Varlığı

Ali Şîr Nevâyî'nin Eserleri	Özbekçe
balıq / balıg (باليق / باليغ): balık (ANATİL I, 201; ANATİL I, 311)	balıq (balıq) : balık (ÖTSz, 99)
māhī (ماهی) (F.): balık (ANATİL II, 321)	Ø
semek (سمك) (Ar.): balık (ANATİL III, 34)	Ø
hūt (حوت) (Ar.): balık (ANATİL IV, 206)	Ø
neheng (نهنگ) (F.): köpek balığı; büyük balık (ANATİL II, 450)	nahang (nähäng) : köpek balığı (ÖTSz, 729)
şadef (صدق) (Ar.): sedef, istiridye (ANATİL III, 22)	sadaf (sādāf) : sedef (ÖTSz, 912)
mercān (مرجان) (Ar.): mercan (ANATİL II, 236)	marjon (mārcān) : mercan (ÖTSz, 675)

1.2. Hayvan Anatomisiyle İlgili Söz Varlığı

Ali Şîr Nevâyî'nin Eserleri	Özbekçe
‘āc (عاج) (Ar.): fil dişi (ANATİL II, 505)	Ø
asapqur (اسپقور / اسپقور) (Moğ.): koyunun omurğa kemiği (ANATİL I, 121)	Ø
çengel / çengāl (چنگال / چنگال) (F.): pençe, hayvan pençesi (ANATİL III, 450)	changal (çängäl) : pençe (ÖTSz, 195)
ecniha (اجنحه) (Ar.): kanatlar (ANATİL I, 53)	Ø
erre (اره) (F.): köpek balığının yüzgeciindeki dişler (ANATİL I, 115)	arra (ärrä) : testere (ÖTSz, 69)
hārṭum (خرطوم) (Ar.): fil hortumu (ANATİL III, 383)	xartum (xartum) : (fil vb. hayvanlar için) hortum (ÖTSz, 394)
havşale (حوصله) (Ar.): kuş kursağı (ANATİL IV, 128)	Ø
kanat (قنات) (Ar.): kanat, kuş kanadı (ANATİL IV, 30)	qanot (qanāt) : kanat (ÖTSz, 565)
kūhān (كوهان) (F.): devenin hörgücü (ANATİL II, 160)	Ø
kuyruğ (قويروغ) (F.): kuyruk (ANATİL IV, 75)	quyruq (quyruq) : kuyruk (ÖTSz, 642)
minkār (منقار) (Ar.): gaga, kuş gagası (ANATİL II, 307)	Ø
mūñūz (مونگوز) (F.): boynuz (ANATİL II, 352)	muguz (mügüz) : boynuz (ÖTSz, 710)
nāfe (ناقه) (F.): misk ahusu göbeği (ANATİL II, 483)	Ø
neşter (نشتير) (F.): yılan zehri (ANATİL II, 442)	Ø
nīş (نیش) (F.): zehirli hayvanların iğnesi, arı/akrep iğnesi (ANATİL II, 454)	nish (niş) : (arı, yılan vb. hayvanlarda) iğne (ÖTSz, 743)
pence (پنجه) (F.): pençe (ANATİL II, 556)	panja (pāncā) : pençe (ÖTSz, 847)
per (پر) (F.): kanat (ANATİL II, 558)	par (pār) : kuş tüyü (ÖTSz, 848)
post (پوست) (F.): post (ANATİL II, 589)	po'st (post) : post (ÖTSz, 877)
pulāk (پولاك) (F.): balık yüzgeci (ANATİL II, 589)	Ø
püş (پشت) (F.): deri, post (ANATİL II, 588)	Ø
sahtiyān (سخنيان) (F.): keçi derisi (ANATİL III, 63)	saxtiyon (saxtiyān) : keçi derisi (ÖTİL III, 464)

süm (سم) (F.): toynak (ANATİL III, 123)	Ø
şeh-per (شهر) (F.): kuşun büyük kanadı; kuşun kanadındaki en uzun tüy (ANATİL III, 517)	Ø
şiralğa (شرالغه): avlanan hayvanın ya da kuşun boyun kısmı (ANATİL III, 531)	shirolg'a (şırālğa) : avlanan avın, ganimetin veya kazanılan şeyin birine verilecek olan payı (O'TİL IV, 581)
tavk (طوق) (Ar.): bazı kuşların boyunlarında bulunan halka şeklindeki çizgi (ANATİL III, 157)	tavq (tavq) : gerdanlık, kolye, tasma (ÖTSz, 827)
tiri (تیری): post (ANATİL III, 224)	teri (teri) : deri, post (O'TİL IV, 72)
tumşuq / tumşuğ (تومشوق / تومشوغ): gaga, kuşun gagası (ANATİL III, 255)	tumshuq (tumşuq) : gaga (ÖTSz, 1121)
tuvağ (تواغ): toynak (ANATİL III, 250)	tuyoq (tuyâq) : toynak (ÖTSz, 1135)
tuyağ (تویاغ): toynak (ANATİL III, 251)	tuyoq (tuyâq) : toynak (ÖTSz, 1135)
tuynağ / tuynağ (تویناق / تویناغ): toynak (ANATİL III, 253)	tuyoq (tuyâq) : toynak (ÖTSz, 1135)
yal (يال): yele (ANATİL I, 534)	yol (yâl) : yele (ÖTSz, 1206)
zeneb (ذنب) (Ar.): kuyruk (ANATİL I, 616)	Ø

1.3. Hayvan Eşyalarıyla İlgili Söz Varlığı

Ali Şîr Nevâyî'nin Eserleri	Özbekçe
cılav (حیلان) (Moğ.): at yuları, dizgin (ANATİL I, 575)	jilov (cılâv) : at yuları, dizgin (ÖTSz, 466)
çanak (چناق): hayvanların su içtiği kap (ANATİL III, 450)	chanoq (çanâq) : çukur yüzeyli kemik (ÖTSz, 197)
çubçurğa (چوبچورغه): kamçının örülmüş kayış kısmı (ANATİL III, 482)	Ø
dirre (دره) (Ar.): kırbaç, kamçı (ANATİL I, 462)	darra (därrä) : kırbaç, kamçı (ÖTSz, 242)
efsâr (افسار) (F.): yular, dizgin (ANATİL I, 143)	Ø
ğancuğa (غنچوغه) (Moğ.): eyer koşum takımının parçalarından biri; eyerin terki bağları (ANATİL IV, 105)	Ø
ğäşiye (غاشيه) (Ar.): örtü, eyer örtüsü (ANATİL IV, 116)	Ø
ğucğäv (غجغاور) (F.): eşeğin boynuna asılan boncuk veya başka şeyler, hayvanın boynuna takılan halka (ANATİL IV, 117)	Ø
harmuhre (خرمهره) (F.): katır boncuğu, süsü (ANATİL III, 380)	Ø
iger / iyer (ايگار / اييار): eyer, sele (ANATİL III, 559)	egar (egär) : eyer (ÖTSz, 284)
kamçı (قمچی): kamçı, kırbaç (ANATİL IV, 29)	qamchi (qamçı) : kamçı, kırbaç (ÖTSz, 563)
kicim / kiçim (كچيم / كچيم) (Moğ.): savaş sırasında ata giydirilen kurşun (ok) geçirmez özel yelek (ANATİL II, 105)	Ø
qotas (قوتاس): atın yelesine veya kuyruğuna takılan, altından yapılmış süs eşyası (ANATİL IV, 92)	qo'tos (qotâs) : boyun süsü (ÖTSz, 626)
kühân (كوهان) (F.): eyer (ANATİL II, 160)	Ø
kuşkun (قوشقون): kuskun, hayvanın kuyruğu altından geçirilerek eyere bağlanan kayış (ANATİL IV, 86)	quyushqon (quyuşqân) : kuskun (ÖTSz, 643)
licâm (لجام) (Ar.): dizgin, yular (ANATİL II, 174)	Ø
mahmuz (مهمز) (Ar.): mahmuz, ata binenlerin hayvanı dürterek hızlandırmak için çizme ökçelerinin arkasına taktıkları sivri demir parçası veya ufak dişli çelik çark	Ø

(ANATİL II, 291)	
mehār (مهيار) (F.): yular, dizgin, gem (ANATİL II, 411)	Ø
meres (مرس) (Ar.): köpeğin boynuna takılan ip (ANATİL II, 233)	Ø
na'l (نعل) (Ar.): nal (ANATİL II, 443)	na'l (nal) : (ayakkabı için) nalça (ÖTSz, 731)
otağa (اوتاغه) (F.): miğfere takılan kuş tüyü (ANATİL III, 615)	Ø
rikāb (ركاب) (Ar.): üzengi (ANATİL II, 622)	Ø
sitām (ستام) (F.): atın eyeri, koşum takımı (ANATİL III, 90)	Ø
taqa (تاقا) (F.): nal, at nahı (ANATİL III, 210)	taqa (taqa) : nal (ÖTSz, 1034)
tāzyāne (تازیانه) (F.): kırbaç, kamçı (ANATİL III, 240)	Ø
tipiñü (تیپینگو) (F.): üzengi (ANATİL III, 223)	Ø
toqa (توقا) (F.): at ile ilgili aletlerden birinin adı, toka (ANATİL III, 272)	to'qa (toqa) : (kemer, kayış, ayakkabı vb. için) toka (ÖTSz, 1103)
toqum (توقوم) (Moğ.): palan, semer, eyer (ANATİL III, 273)	to'qim (toqim) : eyer örtüsü (ÖTSz, 1104)
tumağa / tumağa (توماغه / طوماغه) (F.): yeni yakalanmış kuşun kafasına konulan taç, başlık (ANATİL III, 254)	Ø
ularçağ (اولارچاغ) (Moğ.): atın eyer-koşum takımı parçalarından biri (ANATİL III, 284)	Ø
fitrāk (فتراك) (Ar.): atın terkisi, terki kayışı; yük bağlamak için kullanılan eğerin iki yanında bulunan kayış (ANATİL III, 350)	Ø
yalağ (يلاغ) (F.): köpeklere yemek verilen kap (ANATİL III, 593)	yaloq (yalāq) : (kedi, köpek vb. için) yal kabı, mama kabı (ÖTSz, 1183)
zīn (زين) (F.): eyer (ANATİL I, 638)	Ø

1.4. Hayvanların Yaşam Alanlarıyla İlgili Söz Varlığı

Ali Şîr Nevâyî'nin Eserleri	Özbekçe
kāṣāne (كاشانه) (F.): yuva, kuş yuvası (ANATİL II, 132)	koshona (kāṣānā) : in, yuva (ÖTİL II, 414)
kebüter-ḥāne (كیوترخانه) (F.): güvercinlik (ANATİL II, 87)	Ø
ketek (كتك) (F.): kümes (ANATİL II, 101)	katak (kātāk) : kümes (ÖTSz, 496)
qonalğa (قونالغا) (F.): kuşun konduğu yer (ANATİL IV, 90)	qo'nolg'a (qonālğa) : tünek (ÖTSz, 622)
kuş-ḥāne (قوش خانه) (T.+F.): yırtıcı kuşların yaşadığı yer (ANATİL IV, 86)	qushxona (quṣḫānā) : kuş beslenen yer (ÖTSz, 638)
perde (پرده) (F.): örümcek yuvası (ANATİL II, 561)	parda (pārdā) : perde (ÖTSz, 849)
ṭavīle (طويلة) (Ar.): ahır (ANATİL III, 153)	Ø
yam-ḥāne (يامخانه) (Moğ.+F.): posta atı veya ulak atlarının barındırıldığı ahır, yam atlarının saklandığı yer (ANATİL I, 537)	Ø
zenbūr-ḥāne (زنبورخانه) (F.): arı kovanı, arı yuvası (ANATİL I, 617)	Ø

1.5. Hayvan Beslenmesiyle İlgili Söz Varlığı

Ali Şîr Nevâyî'nin Eserleri	Özbekçe
-----------------------------	---------

keh / kâh (كه / كاه) (F.): saman (ANATİL II, 104)	Ø
saman (سaman) (F.): saman (ANATİL III, 36; ANATİL III, 104)	somon (sâmân) : saman (ÖTSz, 963)
has (خس) (F.): saman, ot kırıntısı (ANATİL III, 383)	xas (xas) : kuru ot (ÖTSz, 394)
'alef (علق) (Ar.): ot, çimenlik; yem (ANATİL I, 78)	alaf (alâf) : ot, çimen (ÖTSz, 50)

1.6. Hayvan Adıyla İlgili Genel Söz Varlığı

Ali Şîr Nevâyî'nin Eserleri	Özbekçe
behîm (بهيم) (Ar.): hayvan (ANATİL I, 238)	Ø
behâyim (بهاييم) (Ar.): hayvanlar, dört ayaklı hayvanlar (ANATİL I, 239)	Ø
devâb(b) (دواب) (Ar.): hayvanlar (ANATİL I, 438)	Ø
hayvânât (حيوانات) (Ar.): hayvanlar (ANATİL IV, 139)	hayvonot (hayvânât) : hayvanlar (ÖTSz, 373)
hayvân (حيوان) (Ar.): hayvan (ANATİL IV, 138)	hayvon (hayvân) : hayvan (ÖTSz, 372)
gele (گله) (F.): aynı türdeki kuş, hayvan sürüsü (ANATİL I, 392)	gala (gälä) : hayvanlar için sürü (ÖTSz, 328)

SONUÇ

Ali Şîr Nevâyî'nin eserleri temelinde yapılan bu inceleme ile Ali Şîr Nevâyî'nin eserlerindeki hayvan adları ve hayvan kavram alanına ait söz varlığının tematik yapısı görülmektedir. Bu çalışmada 16 madde başı altında sınıflandırılan kategorilerde toplamda 318 sözcük bulunmaktadır. Kategorilerin altında yer alan sözcük sayıları şu şekildedir:

- Ali Şîr Nevâyî'nin eserlerinde hayvan kavram alanına ait tespit edilebilen söz varlığı sayısı: 318 - Özbekçe ile ortaklık sayısı: 154
- Kuşlarla ilgili söz varlığı sayısı: 61 - Özbekçe ile ortaklık sayısı: 29
- Büyükbaş Hayvanlarla ilgili söz varlığı sayısı: 5 - Özbekçe ile ortaklık sayısı: 1
- Küçükbaş Hayvanlarla ilgili söz varlığı sayısı: 4 - Özbekçe ile ortaklık sayısı: 3
- Binek, Yük Hayvanlarıyla ilgili söz varlığı sayısı: 48 - Özbekçe ile ortaklık sayısı: 17
- Vahşi, Yabani Hayvanlarla ilgili söz varlığı sayısı: 51 - Özbekçe ile ortaklık sayısı: 28
- Evcil Hayvanlarla ilgili söz varlığı sayısı: 4 - Özbekçe ile ortaklık sayısı: 3
- Kemirgen Hayvanlarla ilgili söz varlığı sayısı: 9 - Özbekçe ile ortaklık sayısı: 6
- Kümes Hayvanlarıyla ilgili söz varlığı sayısı: 17 - Özbekçe ile ortaklık sayısı: 5
- Böcek, Örümceklerle ilgili söz varlığı sayısı: 19 - Özbekçe ile ortaklık sayısı: 11
- Sürünge Hayvanlarla ilgili söz varlığı sayısı: 9 - Özbekçe ile ortaklık sayısı: 5
- Suda Yaşayan Hayvanlarla ilgili söz varlığı sayısı: 7 - Özbekçe ile ortaklık sayısı: 4

- Hayvan Anatomisiyle ilgili söz varlığı sayısı: 32 - Özbekçe ile ortaklık sayısı: 19
- Hayvan Eşyalarıyla ilgili söz varlığı sayısı: 33 - Özbekçe ile ortaklık sayısı: 12
- Hayvanların Yaşam Alanlarıyla ilgili söz varlığı sayısı: 9 - Özbekçe ile ortaklık sayısı: 5
- Hayvan Beslenmesiyle ilgili söz varlığı sayısı: 4 - Özbekçe ile ortaklık sayısı: 3
- Hayvanlarla İlgili Diğer söz varlığı: 6 - Özbekçe ile ortaklık sayısı: 3

Yukarıdaki sayısal verilerden hareketle, Ali Şîr Nevâyî'nin eserlerinde hayvan kavram alanına ait toplam 318 sözcük tespit edilmiş olup bu sözcüklerden 154'ü Özbekçeyle ortaklık göstermektedir. Bu genel söz varlığı içinde en geniş grubu 61 sözcükle *Kuş* adları olup, bunların 29'u Özbekçede de kullanılmaktadır. Kuşları, 51 sözcükle *Vahşi ve Yabani Hayvanlar* izlemektedir ve bu grupta 28 sözcük Özbekçeyle ortaktır. *Binek ve Yük Hayvanları* başlığında 48 sözcükten 17'si, *Hayvan Anatomisi* ile ilgili 32 sözcükten 19'u ve *Hayvan Eşyaları* ile ilgili 33 sözcükten 12'si Özbekçeyle ortaklık göstermektedir. *Böcek ve Örümcekler* ile ilgili 19 sözcüğün 11'i, *Kemirgen Hayvanlar* ile ilgili 9 sözcüğün 6'sı, *Sürüngenler* ile ilgili 9 sözcüğün 5'i, *Suda Yaşayan Hayvanlar* başlığındaki 7 sözcüğün 4'ü, *Hayvanların Yaşam Alanlarını* belirten 9 sözcüğün 5'i ve *Hayvan Beslenmesi* ile ilgili 4 sözcüğün 3'ü Özbekçeyle ortaktır. *Kümes Hayvanlarına* ait 17 sözcükten 5'i, *Küçükbaş Hayvanlara* ait 4 sözcükten 3'ü, *Evcil Hayvanlar* ile ilgili 4 sözcükten 3'ü, *Büyükbaş Hayvanlara* ait 5 sözcükten 1'i Özbekçede de mevcuttur. Ayrıca *Hayvanlarla İlgili Diğer Söz Varlığında* yer alan 6 sözcüğün 3'ü de Özbekçeyle ortak kullanılmaktadır.

Ali Şîr Nevâyî'nin eserlerinde hayvan kavram alanına ait 318 sözcük köken bakımından 107 sözcük Türkçe, 107 sözcük Farsça, 83 sözcük Arapça ve 19 sözcük Moğolca kökenlidir. Ayrıca 1 sözcük Moğolca+Farsça ve 1 sözcük de Türkçe+Farsçadır.

Örnekler üzerinden baktığımızda ise anlam ve ses-şekil bakımından büyük ölçüde örtüşen birçok hayvan adı olduğu görülmektedir. Bazı örnekler şu şekildedir:

Ali Şîr Nevâyî'nin Eserleri	Özbekçe
baykuş (بايقوش): baykuş (ANATİL I, 310)	boyqush (bâyquş) : baykuş (O'TİL I, 304)
bâz (باز) (F.): yırtıcı kuş, doğan (ANATİL I, 306)	boz (bâz) : yırtıcı kuş, doğan (O'TİL I, 297)
kargâ (قراغه): karga (ANATİL IV, 37)	qarg'a (qarğa) : karga (O'TİL V, 255)
kebk (كبك) (F.): keklilik (ANATİL II, 86)	kabk (kābk) : keklilik (O'TİL II, 289)
murğ (مرغ) (F.): kuş (ANATİL II, 365)	murg' (murğ) : kuş (O'TİL II, 647)
gāv (گاو) (F.): öküz (ANATİL I, 405)	gov (gāv) : öküz, sığır (O'TİL I, 508)
koy (كوي) (F.): koyun (ANATİL IV, 87)	qo'y (qoy) : koyun (O'TİL V, 398)
har (خر) (F.): eşek (ANATİL III, 379)	xar (xar) : eşek (ÖTSz, 392)
haçır (خچير): katır (ANATİL III, 388)	xachir (xaçır) : katır (O'TİL IV, 393)
arşlan (ارسلان): aslan (ANATİL I, 116)	arşlon (arşlân) : aslan (O'TİL I, 100)
kiyik (كبيك): geyik (ANATİL II, 113)	kiyik (kiyik) : geyik (O'TİL II, 364)

Bazı örneklerde sözcüklerde aynı anlam korunurken; ses ve şekil değişiklikleri olduğu görülmektedir:

Ali Şîr Nevâyî'nin Eserleri	Özbekçe
ayığ (اييغ / اييغ): ayı (ANATİL I, 64; ANATİL II, 512)	ayiq (ayıq) : ayı (O'TİL I, 53)
tülkü (تولكو): tilki (ANATİL III, 254)	tulki (tülki) : tilki (O'TİL I, 186)
çubçuk / çupçuk (چوبچوق / چوبچوق): serçe (ANATİL III, 481)	chumchuq (çumçuk) : serçe (O'TİL IV, 516)
tonğuz (تونغوز): domuz (ANATİL III, 269)	to'ng'iz (tonğız) : domuz, yaban domuzu (O'TİL IV, 240)
öçkü (اوچكو): keçi; dağ keçisi (ANATİL III, 619)	echki (eçki) : keçi (ÖTSz, 283)
sona (سونه) (Moğ.): erkek ördek (ANATİL III, 140)	sona (sânâ) : erkek ördek (ÖTSz, 964)
tavuğ (تالووغ): tavuk (ANATİL III, 238)	tovuq (tâvuq) : tavuk (ÖTSz, 1099)
müñüz (مونگوز): boynuz (ANATİL II, 352)	muguz (mügüz) : boynuz (ÖTSz, 710)
tuyağ (توياغ): toynak (ANATİL III, 251)	tuyoq (tuyâq) : toynak (ÖTSz, 1135)
tuynak / tuynağ (تويناق / تويناغ): toynak (ANATİL III, 253)	tuyoq (tuyâq) : toynak (ÖTSz, 1135)
tuvağ (تواغ): toynak (ANATİL III, 250)	tuyoq (tuyâq) : toynak (ÖTSz, 1135)
kuşkun (قوشقون): kuskun, hayvanın kuyruğu altından geçirilerek eyere bağlanan kayış (ANATİL IV, 86)	quyushqon (quyuşqân) : kuskun (ÖTSz, 643)
yalağ (يالاغ): köpekler yemekte verilen kap (ANATİL III, 593)	yaloq (yalâq) : (kedi, köpek vb. için) yal kabı, mama kabı (ÖTSz, 1183)
konğuz (قونغوز): böcek, haşere, bir tür siyah böcek (ANATİL IV, 90)	qo'ng'iz (qongız) : böcek (O'TİL V, 410)
toqum (توقوم) (Moğ.): palan, semer, eyer (ANATİL III, 273)	to'qim (toqım) : eyer örtüsü (ÖTSz, 1104)
küykenek (كويكنك): bozdoğan kuşu (ANATİL II, 134)	kuyka (küyke) : doğangiller familyasına ait yırtıcı kuş (O'TİL II, 423)

Bazı sözcüklerde ise ses ve şekil yönünden benzerlik varken anlamda farklılaşma olmuştur:

Ali Şîr Nevâyî'nin Eserleri	Özbekçe
tekäver (تكاور) (Ar.): yorga yürüyüşlü at (ANATİL III, 168)	takavor (tākāvār) : çevik, atılğan (ÖTSz, 1032)
fähte (فاخته) (Ar.): güzel öten bir kuş, kumru (ANATİL III, 357)	foxta (fäxtä) : Boynunda siyah halkası bulunan, güvercinden biraz küçük, kül rengi çöl kuşu; serçe, tarla kuşu (O'TİL IV, 363)
yil (ييل): süratli, hızlı at (ANATİL I, 523)	yel (yel) : yel, rüzgar (ÖTSz, 1192)
cedy (جدى) (Ar.): dağ keçisi, oğlak (ANATİL I, 556)	jad(i)y (cäd(i)y) : oğlak burcu (O'TİL II, 64)
erre (اره) (F.): köpek balığının yüzgecindeki dişler (ANATİL I, 115)	arra (ärrä) : testere (ÖTSz, 69)
şırālğa (شیرالغه): avlanan hayvanın ya da kuşun boyun kısmı (ANATİL III, 531)	shirolg'a (şırālğa) : avlanan avın, ganimetin veya kazanılan şeyin birine verilecek olan payı (O'TİL IV, 581)
çanaq (چناق): hayvanların su içtiği kap (ANATİL III, 450)	chanoq (çanâq) : çukur yüzeyli kemik (ÖTSz, 197)
kuş-häne (قوش خانه) (T.+F.): yırtıcı kuşların yaşadığı yer (ANATİL IV, 86)	qushxona (quşxânä) : kuş beslenen yer (ÖTSz, 638)
perde (پرده) (F.): örümcek yuvası (ANATİL II, 561)	parda (pärda) : perde (ÖTSz, 849)

Bu veriler, Nevâyî'nin eserlerinde yer alan hayvan adlarının tür, yaşam alanı, fizyolojik yapı ve insanla ilişkili kullanımlar bakımından oldukça zengin bir söz varlığına sahip olduğunu, bu sözcüklerin önemli bir kısmının Özbekçede de yaşadığını göstermektedir. Özellikle hayvan kavram alanının en geniş grubunu *Memeli Hayvanların* oluşturması insanın en çok temas hâlinde olduğu

hayvan türlerinin dilde en yoğun şekilde adlandırıldığını kanıtlamaktadır. Ayrıca savaş ve ulaşım gibi kavramların merkezinde yer alan at, deve, koyun, sığır gibi hayvanlara ait söz varlığı önemli bir yer tutmaktadır. Bu sözcükler, yalnızca doğa bilgisini değil, aynı zamanda toplumsal yaşam, ekonomik faaliyetler ve edebiyatın çeşitli türlerinde birer sembol olarak kullanılması açısından önemlidir.

Genel olarak, Nevâyî'nin eserlerinde hayvan adlarının zenginliği, hem tabiat gözlemlerine hem de sembolik anlatım gücüne dayalı bir söz varlığına işaret ederken, Özbekçeyle yüksek düzeydeki ortaklık, Çağatay-Özbek dil sürekliliğinin güçlü bir yansıması olarak değerlendirilebilir. Köken bakımından ise hayvan adlandırmalarında Farsça ve Arapçanın güçlü etkisini ortaya koyduğu görülmektedir. Genel olarak değerlendirildiğinde, hayvan kavram alanı dilde hem Türkçe söz varlığının hem de Arapça ve Farsça etkilerin bir araya geldiğini, Moğolca sözcüklerin ise tarihsel temas ve kültürel etkileşimlerin izini taşıdığını ortaya koyduğunu gösterir. Bu da Türkçenin tarih boyunca hem kendi adlandırma geleneğini koruduğunu hem de yabancı kökenli unsurlarla zenginleştiğini kanıtlamaktadır.

Transkripsiyon Harfleri

å : Yarı yuvarlak, geniş, kalın (a-o arası) ünlü; ä : Düz, geniş, yarı - kalın ünlü; ğ : Ötümlü, sızıcı, art damak ünsüzü; x : Tonsuz, sızıcı, art damak ünsüzü; h : Tonsuz, sızıcı, boğaz ünsüzü; q : Patlayıcı, ötümsüz, art damak ünsüzü.

Kısaltmalar ve İşaretler:

Ar. : Arapça; F. : Farsça; Moğ. : Moğolca; Moğ.+F. : Moğolca+Farsça; T.+F. : Türkçe+Farsça; vb. : ve benzeri; Ø : Özbekçede tespit edilemedi

KISALTMALAR

ANATİL I : Fozilov, E. İ. (1983)

ANATİL, II : Fozilov, E. İ. (1983)

ANATİL, III : Fozilov, E. İ. (1984)

ANATİL, IV : Fozilov, E. İ. (1985)

O'TİL I : Madvaliev, A. (Ed.). (2006)

O'TİL II : Madvaliev, A. (Ed.). (2006)

O'TİL III : Madvaliev, A. (Ed.). (2007)

O'TİL IV : Madvaliev, A. (Ed.). (2008)

O'TİL V : Madvaliev, A. (Ed.). (2008)

ÖTSz : Baydemir, H., Ildırı, N., (2025).

KAYNAKÇA

- Aksan, D. (2009). *Her yönüyle dil-ana çizgileriyle dilbilim*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Baydemir, H. & Ildırı, N. (2025). *Büyük Özbekçe-Türkçe sözlük*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Fozilov, E. İ. (1983). *Alisher Navoiy asarlari tilining izohli lug'ati - I. jild*. O'zbekiston SSR "Fan" Nashriyoti.
- Fozilov, E. İ. (1983). *Alisher Navoiy asarlari tilining izohli lug'ati - II. jild*. O'zbekiston SSR "Fan" Nashriyoti.
- Fozilov, E. İ. (1984). *Alisher Navoiy asarlari tilining izohli lug'ati - III. jild*. O'zbekiston SSR "Fan" Nashriyoti.
- Fozilov, E. İ. (1985). *Alisher Navoiy asarlari tilining izohli lug'ati - IV. jild*. O'zbekiston SSR "Fan" Nashriyoti.
- Karaağaç, G. (2022). *Dil bilimi terimleri sözlüğü*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Madvaliev, A. (Ed.). (2006). *O'zbek tilining izohli lug'ati - I*. "O'zbekiston Milliy Ensiklopediyasi" Davlat İlmiy Nashriyoti.
- Madvaliev, A. (Ed.). (2006). *O'zbek tilining izohli lug'ati - II*. "O'zbekiston Milliy Ensiklopediyasi" Davlat İlmiy Nashriyoti.
- Madvaliev, A. (Ed.). (2007). *O'zbek tilining izohli lug'ati - III*. "O'zbekiston Milliy Ensiklopediyasi" Davlat İlmiy Nashriyoti.
- Madvaliev, A. (Ed.). (2008). *O'zbek tilining izohli lug'ati - IV*. "O'zbekiston Milliy Ensiklopediyasi" Davlat İlmiy Nashriyoti.
- Madvaliev, A. (Ed.). (2008). *O'zbek tilining izohli lug'ati - V*. "O'zbekiston Milliy Ensiklopediyasi" Davlat İlmiy Nashriyoti.
- Trier, J. (1969). *Kelime alanları ve kavram alanları üzerine*. (H. Sesli, Çev.). Atatürk Üniveristesi Basımevi.